

AUDIOTRANSRIPTIE FOCUSINTERVIEW 3 – 30 MRT 2024

Onderzoeker [00:00:05] Ja, eigenlijk dit interview dus. Dat is eigenlijk de tweede keer dat ik dat doe. En ik voel dat mijn vragen nog niet allemaal helemaal juist zitten, dus we gaan onderweg wel zoeken hoe het ... Als het een te moeilijke vraag is of je kunt het niet vastpakken wat ik juist wilt weten, dan moet je het maar vragen hè?

J3. [00:00:30] Ja. Uhm.

Onderzoeker [00:00:32] Ik ga dat terug opnemen als dat goed is voor jou.

J3. [00:00:35] Ja.

Onderzoeker [00:00:36] Dat wordt sowieso anoniem behandeld. De vragen die ik ga stellen hebben betrekking op uw ervaring en de beleving van het experiment waar je hebt aan deelgenomen. Dus niks is juist of fout beantwoord, maar gewoon zo ruim mogelijk. Bij alles wat je denkt of voelt. Mag ik nog even uw leeftijd?

J3. [00:01:06] 32.

Onderzoeker [00:01:08] Oké, en ja, dat zijn zo de standaardvragen. Maar wat is uw hoogste diploma?

J3. [00:01:17] Dat is helaas een secundair diploma.

Onderzoeker [00:01:20] En uw beroep? Wat zou jij nu opgeven als beroep?

J3. [00:01:27] Nu ben ik werkzoekend, maar daarvoor was het pricing manager.

Onderzoeker [00:01:31] Ja. Oké. En qua hobby's? Sporten dus?

J3. [00:01:39] Sporten, koffie drinken, activiteiten, maar niet echt iets anders specifiek of zo.

Onderzoeker [00:01:55] En mindfulness moet dat er niet bij?

J3. [00:01:57] En mindfulness uiteraard.

Onderzoeker [00:02:04] Oké, uhm, t is.

J3. [00:02:07] En boeken lezen. Maar een hobby dat klinkt zo als iets dat je zo na je uren doet.

Onderzoeker [00:02:14] Maar je hebt geen uren (lacht).

J3. [00:02:17] Ik heb geen uren. Nee, inderdaad.

Onderzoeker [00:02:20] Uhm, oké. Het is nu enkele weken geleden sinds dat je deelnam aan een sessie. Was zo'n experiment, die sessie, was dat nieuw voor jou of heb je al ooit al eens iets gelijkaardigs meegemaakt?

J3. [00:02:35] Dat was totaal nieuw.

Onderzoeker [00:02:38] En hoe bezoek jij normaal een museum? Ga je normaal gezien wel eens een museum binnen? Hoe kijk jij normaal gezien naar kunst?

J3. [00:02:47] Uhm ja, ik ga heel graag musea binnen. Ik denk dat ik meer mijn hoofd gebruikte vroeger, als ik naar kunst keek. Ik probeer mij dan voor te stellen in welke tijdsgeest dat dat gebeurd is. Wat zo meer het verhaal achter het schilderij is, vind ik wel heel interessant. En technieken op een schilderij vind ik ook heel interessant. Ik kan er heel lang naar kijken en veel bij nadenken. Maar met de oefening hier was het echt wel puur op gevoel en dat was wel echt nieuw. Ik denk dat er altijd wel heeft doorgedrongen naar de gedachte toe, dat gevoel. Maar ik heb nooit echt de aandacht volledig 100 procentop dat gevoel gelegd.

Onderzoeker [00:03:38] Wat is jouw eerste reactie als ik nu vraag van: hoe heb je die namiddag toen beleefd? Wat is uw top of mind reactie? Wat is het eerste dat bij je opkomt als je terugdenkt aan die sessie?

J3. [00:03:52] Ik vond dat super relaxing. Heel raar misschien, maar ik vond het super ontspannend. Ik heb zo'n beetje laten meenemen in de oefening en de nieuwsgierigheid een beetje kunnen laten en die wordt ook wel ingevuld. Dus het was echt wel interessant. Maar mijn eerste reactie is heel rustgevend.

Onderzoeker [00:04:23] Heb jij daar op een later moment nog aan teruggedacht? Is er iets blijven hangen? Heb je daar over nagedacht of over gepraat met mensen?

J3. [00:04:31] Ja, zeker en vast. Ehm. Eigenlijk helemaalin het begin, toen iedereen naar het schilderij keek en je het gevoel moest beschrijven. Ik had een gevoel opgesomd dat echt wel... echt het woord dat in mij opkwam. En ik vermoed dat de rest ook gedaan heeft, maar wat wel heel interessant is, dat dat voor de meesten wel op een lijn lag. Ik vind het super interessant hoe dat gevoel toch nooit echt verkeerd kan zijn ofzo. Dat vind ik een heel leuk idee. En dat idee heb ik wel echt meegenomen en daar denk ik nog wel aan, en daar spreek ik ook over met mensen.

Onderzoeker [00:05:19] Heb je daarna nog iets van een actie daarrond ondernomen? Heb je er elementen van toegepast van wat je daar ervaren hebt?

J3. [00:05:28] Uhm ja uhm iets meer zoeken naar dat gevoel nu. Dat is wel iets wat ik aan het doen ben. En mij een beetje op aan het focussen ben. Dat wel. Die familieopstellingen... Of die opstellingen tout court beter, die vond ik ook wel heel interessant, maar daar denk ik nog wel aan, maar daar heb ik minder iets concreet uit kunnen halen. Ik vind het wel heel interessant. Maar op dit moment zie ik niet hoe ik dat concreet kan toepassen of zo.

Onderzoeker [00:06:04] Heb je iets over de werken die je die wij ontmoet hebben opgezocht? Of ben je nog eens naar het museum gegaan?

J3. [00:06:14] Nee nee totaal niet. Totaal niet mee bezig geweest.

Onderzoeker [00:06:20] Oké. Uhm. Nu komen de meer diepgaandere vragen. Zou jij kunnen vertellen wat dat voor jou gebracht heeft, die ervaring? Wat dat bij jou gedaan heeft? Het zou kunnen dat er bepaalde dingen doorheen het interview terugkomen die je al eerder heb gezegd. Dat is niet erg als je dat herhaalt, hè. Dus wat heeft die sessie voor jou gebracht? Wat heeft dat bij jou gedaan?

J3. [00:06:54] Ja, ik voel inderdaad dat ik zo'n beetje hetzelfde blijf herhalen. Ik vond het vooral interessant dat dat stukje gevoel daar meer naar boven mocht komen, kon komen en dat eigenlijk ook zo correct of zo blijkt zijn. Dat dat niet verkeerd kan zijn. Dus dat neem ik vooral mee. En ook hoe dat eigenlijk... Iedereen heeft iets anders gezegd en toch ergens hetzelfde. Dat pak ik ook wel mee. Dat vind ik ook wel heel interessant.

Onderzoeker [00:07:45] Hoe moet ik dat begrijpen? Uhm. Als je zegt iedereen heeft iets anders gezien en toch ook hetzelfde?

J3. [00:07:53] Ja, in grote lijnen vertellen we allemaal wel een beetje ... of hebben we toch hetzelfde gevoel. Bij het eerste schilderij had iedereen eerder een gevoel van onzekerheid of iets in die trend. Er is niemand dat echt zo super duidelijk heeft gezegd: dit geeft mij zelfvertrouwen, standvastigheid of zo. En aan het andere schilderij daar had iedereen wel een soort van intimidatie, of dat het dan positief of negatief was. Dat bleek dan wel het meest te verschillen, maar er is ook niemand die zei: ja, ik word hier onrustig van. Onrustig misschien wel, maar. En dat vind ik erg interessant. Dus je snapt wel, ook als iemand iets anders zegt, snap je het wel. Je kunt het u wel inbeelden. Dus dat geeft dan ook een beetje... ik vind dat interessant. Dat geeft wel direct zo'n verbinding ofzo, ook als je dat zo bespreekt en als je zo ziet van: ah ja, I get your point. Ik zie wat jij ziet, als je het hebt uitgelegd.

Onderzoeker [00:08:55] Ja, ja, nu snap ik het. Dus je zegt eigenlijk enerzijds de connectie met mijn eigen gevoel en anderzijds gaat het ook over verbinding maken met de anderen en zien dat hun gevoel eigenlijk ook niet zoveel verschilt van dat van u, min of meer.

J3. [00:09:13] min of meer, ja.

Onderzoeker [00:09:15] Als is het dan met andere woorden of zo.

J3. [00:09:16] Ja, ja, ja, ook al is het echt zo. Want als de ene er bang van wordt, en de andere wordt er kwaad van, dat is een totaal andere emotie en een totaal ander gevoel. Maar je snapt het wel, ofzo.

Onderzoeker [00:09:32] Ik zoek zo ook naar wat is nu toe te schrijven aan mijn experiment? Of wat zou ook nog kunnen komen door andere gebeurtenissen in uw leven die dit hebben kunnen beïnvloeden, als het gaat over gevoel of verbinding?

J3. [00:09:50] Ik ben daar nu wel heel erg mee bezig, dus.... De Mindfulness les onder andere. Ik heb in dit jaar al een tiental boeken of zo gelezen over van alles en nog wat. Maar het gaat wel in de richting van meer psychologisch of verbinding ofzo. Dus dat zal zeker wel een invloed hebben. Maar wat wel toe te schrijven is aan het experiment is dat je het echt voelt. Het is echt een oefening. Je voelt wat er gebeurt. En als je een boek leest, dan voel je het nog per sé. Dan begrijp je het, maar dat gevoel is vijf boeken waard, bij wijze van spreken.

Onderzoeker [00:10:36] Ja dus eigenlijk zit je zelf wel op het spoor van meer onderzoek te doen naar uw eigen gevoel en naar uw eigen psychologie? Maar het echt kunnen ervaren is nog iets anders en dat heb je in dit experiment wel kunnen doen.

J3. [00:10:53] Exact. Ja.

Onderzoeker [00:10:58] Maar bijvoorbeeld mindfulness is ook wel iets waar dat je dat wel ook in kunt ervaren?

J3. [00:11:08] Ja, alleen mindfulness is tot nu toe altijd wat meer individueel geweest of gebleven. En dat is ook niet de bedoeling van mindfulness, maar je krijgt ook niet echt feedback ofzo. En hier kreeg je op een of andere manier wel feedback. Het ging niet over de feedback op mij persoonlijk. Maar je krijgt wel feedback omdat je dan het verhaal van iemand anders hoort.

Onderzoeker [00:11:32] Ja, ja, ja dus Je hebt meer die collectiviteit eigenlijk.

J3. [00:11:35] Ja, ja. Exact. Exact.

Onderzoeker [00:11:41] Wat werkte er heel goed voor jou? En wat werkte daar totaal niet voor jou tijdens de sessie?

J3. [00:11:51] Ik heb mij echt gewoon laten meeslepen dus dat wil zeggen dat alles gewerkt heeft. Ik heb op geen enkel moment iets gevoeld van: dit gaat niet. Of dit snap ik niet. Of hier wil ik niet aan meewerken. Wat werkte echt goed? Er komt niets direct in mij op dat zo met kop en schouders bovenuit steekt, maar gewoon in het algemeen het gevoel dat het goed georganiseerd was. Dat het duidelijk was. En ik voelde ook altijd op een vriendelijke, uitnodigende manier was. Oké, laten we nu dit doen. Laten we nu dat proberen. Dus dat heeft het wel gemaakt, denk ik.

Onderzoeker [00:12:39] Dat hoorde ik in mijn andere interview ook wel. En dat had ik zelf nog niet over nagedacht dat dat ook wel allemaal meespeelt. De context. Of het feit dat je uitnodigend bent. Het feit dat je duidelijke instructies geeft. Dat je goed onthaald wordt ofzo bijvoorbeeld.

J3. [00:12:58] Uhu. Ja, ja, dat was wel echt aanwezig en dat zou ik nu echt wel als heel goed willen aanstippen, nu ik er nog eens over nadenk.

Onderzoeker [00:13:07] Ja ik wil je niet beïnvloeden, hè? (lacht)

J3. [00:13:10] Nee, nee, nee, nee, nee nee.

Onderzoeker [00:13:12] Uhm. Wat was voor jou echt een belangrijk moment tijdens de sessie? Kun je daar nog iets van herinneren?

J3. [00:13:25] Ja, ik denk dat de twee momenten die zijn bijgebleven, is dat één met het eerste schilderij eigenlijk al. Dus dat je die nabespreking hebt, van iedereen wat dat die voelt en dat je zo denkt van: wow, ok, dat voelde ik ook. Of ik heb dat anders omschreven, maar dat is exact wat ik voel. Dat vond ik super interessant. En dan bij het laatste schilderij vond ik het ook... Ja, want dan was het zowat herhaling van wat ik daar heb gezien. Dat was bij elk schilderij wel zo een bevestiging van: nog eens, nog eens, nog eens.... Dus die springen er voor mij minder uit. Dan bij de opstelling, het laatste schilderij. Dus eerst dat in stilte die opstelling aan het doen en dat geeft toch ergens een soort onzekerheid ofzo. Dus je voelt zo allemaal dingen. En dan wordt dat besproken en dan is het zo van: ah ja, makes sense. En dan krijg je dus al die bevestigingen van die onzekerheden. Dat was super interessant. En dat gebeurt echt zo op een mum van tijd. Als je ziet dat die bespreking 15 minuten moest duren om daar te komen. En plots op een paar minuten tijd. Poef. Ah ja, I get it... Dus dat vond ik interessant.

Onderzoeker [00:14:36] Ja, ja. Ja. Ja, want dat is heel moeilijk om vast te pinnen voor mij. Uhm, wat gebeurt daar dan juist? Ja. Want jij zegt zo: I get it. Ja, wat is dat dan juist dat er dan zo bij u binnenvalt?

J3. [00:14:58] Uhm, ja dus. Dat is het idee, dus je hebt een ingeving zelf, van: ik ga dit of dat doen en ik ga dichterbij of verder of links of rechts staan.

Onderzoeker [00:15:08] Want jij was toen de afwezige moeder.

J3. [00:15:10] Ja, ja, correct. Dus je hebt die ingeving naar jezelf of je hebt een verlangen van iemand anders. Maar je kunt dat niet echt uitdrukken, want dat is niet de bedoeling. En dan begin je zo ja.... Dat zit bij mij. Je beseft dat. Maar hoe zit dat bij die andere persoon? Dat is zo het stuk dat je niet weet? Je merkt ook dat dat bij de andere persoon ook hetzelfde is. Dus dat je achteraf pas zegt: ik had het eigenlijk fijn gevonden als je dichterbij had gestaan of zo. En dat die andere persoon zegt: ah ja, dat had ik wel willen doen, maar ik wist niet dat jij dat oké vond. Dat verhaal eigenlijk. Dat vind ik heel interessant.

Onderzoeker [00:16:00] Ja, dat er dus bepaalde representanten zijn die zich eigenlijk wel tot elkaar aangetrokken voelen in die opstelling, om een beweging te maken, misschien nog een beetje schroom hadden om dat te doen, maar dan allebei wel zeggen nadien: ja, ik had dat eigenlijk wel willen doen. Ik was dichterbij willen komen staan. Ah ja.

J3. [00:16:21] Oké, ja. Exact. Exact. Terughoudenheid of schroom inderdaad. En ook heel interessant, want ja, ik vind dat je het heel goed samenvat. Want inderdaad als representant van het schilderij. Ik vind wel dat iedereen dat heel goed heeft meegedaan ofzo. Zo echt ingebeeld in het element of de persoon dat hij was op het schilderij.

Onderzoeker [00:16:49] Ja, dat werd inderdaad wel heel serieus opgenomen. En iedereen ging daar wel helemaal in mee.

J3. [00:16:56] Ja, ja.

Onderzoeker [00:16:58] Uhm. Wat zouden elementen kunnen zijn waardoor dat dat gebeurt, vraag ik mij nu ineens af? Waardoor, waar? Waarom?

J3. [00:17:09] Waarom de mensen zich in die rol zetten?

Onderzoeker [00:17:11] Ja, Waarom doen mensen dat zo? Of waarom lukt dat? Waarom lukt dat zo goed? Wat speelt er allemaal mee?

J3. [00:17:24] Ja, empathie sowieso, dus ik denk dat het echt gewoon een uiting is van empathie en een beetje het menselijke van Er is een uitnodiging. Er is eigenlijk een soort gemeenschappelijk doel in de groep, van: we gaan dat doen, dus iedereen staat daar achter. We gaan dat doen. Iedereen doet zijn uiterste best om daar te geraken en we gebruiken iets dat eigenlijk iets heel natuurlijk zou moeten zijn voor de meeste mensen en dat is empathie. Dus ik denk dat als eerste idee mijn antwoord zou zijn.

Onderzoeker [00:17:56] Ja, ja, zeker. Ja, dat denk ik ook wel. Heb je tijdens die opstelling nog een connectie met het werk gevoeld? Heb je nog opnieuw daarnaar gekeken tussendoor? Want we zijn begonnen met er in het begin samen naar te kijken. Dan hebben we daar die elementen uit gedestilleerd die wij als groep belangrijk vonden om op te stellen. Maar is dat werk tijdens die opstelling ook nog belangrijk geweest?

J3. [00:18:26] Nu om eerlijk te zijn denk ik dat het eerder welk werk had kunnen zijn. Maar je bouwt wel een connectie door het te doen. Nu ik erover nadenk. Ik kan mij dat werk perfect voor de geest halen. Alle vier eigenlijk. En ook als ik hetgeen wat we eerst zeiden: denk je er nog aan, en spreek je er nog over? Ja, ik zie ook dat werk erbij ofzo. Ik weet als ik over dat werk spreek, ik kan zeggen hoe dat eruit zag. Maar ik denk op zich maakt het werk niet uit. Ik denk wel dat... Voor mij was het wel heel sterk dat het eerste werk die zwieberger lijn was. Iets waar ik normaal totaal geen connectie mee zou maken. Ja, omdat ik denk van: wat is dit nu? Dat is zo de klassieker van: Ja, dat tekende ik op mijn vier jaar ook.

Onderzoeker [00:19:23] But you didn't (lacht).

J3. [00:19:27] But I didn't, no (lacht). Dat vond ik echt heel sterk. Dus dat was wel... Dus ik denk wel dat de werken heel goed gekozen waren. Maar op zich hadden ze individueel wel ingewisseld kunnen worden voor een andere werk, dat op een andere manier sterk had kunnen zijn.

Onderzoeker [00:19:41] Ja, ja, want ik heb die werken eigenlijk ook heel random gekozen. Alleen op basis van... Ik heb naar jullie voorkeuren gepeild en dan een beetje geïmproviseerd. Maar echt zo fysiek... Als je daar stond in die ruimte en die afwezige moeder aan het representeren was. Heb je toen nog, terwijl dat je dat aan het doen was, nog gekeken naar dat werk of nog iets opgezocht in dat werk?

J3. [00:20:11] Tijdens de opstelling zelf... Ik denk dat niet. Ik denk dat ik dat niet gedaan heb. Ik denk, we hadden een beetje een voorbespreking. Het is wel besproken voordat we aan de opstelling begonnen. Dat was interessant, want ik had dingen anders gezien. Ik herinner me nog dat de eerste keer dat iemand anders zei van: ik hoor muziek. Ja, Jilca, ja. En toen had ik zoiets van: Oh ja, dat had ik nog niet gezien. En dus dat was wel interessant. Omdat we die voorbespreking hadden gehad, had ik zowel heel het verhaal en dat maakt het precies ook wel gemakkelijker om elkaar allemaal aan te voelen in die opstelling. Maar ik kan mij niet herinneren dat ik tijdens de opstelling echt gekeken heb. Misschien wel, maar dan zal dat eerder snel geweest zijn.

Onderzoeker [00:21:13] Het was meer zo: je hebt het stuk kijken naar het werk - en ik probeer het te capteren. Als het niet klopt, zeg je het maar hé - uh. Je kijkt naar het werk, dan doe je de opstelling, maar dan zit je ook helemaal in die opstelling en dat ben je op zich niet heel de tijd in contact met dat werk zelf. Dan ben je eigenlijk echt vooral bezig in die opstelling.

J3. [00:21:34] Ik denk dat wel, ja. Ja, nu kan ik mij herinneren dat ik wel eens naar dat werk gekeken heb, zo van: ah, hoe zat dat nu weer? Jawel, ik denk het wel. Maar het was niet de grote hap. Ik denk dat ik meer in die ruimte was met die mensen, dan naar het schilderij aan het kijken. Ik kan mij wel herinneren dat ik zo gekeken heb op een gegeven moment, van: Ja, waar zit die grootvader? Maar ik denk niet dat we die man hadden. Ik denk niet dat er iemand die man speelde, maar dan was ik wel eens aan het kijken, wat is die man nu aan het doen.

Onderzoeker [00:22:11] Ja, ja, ja, ja, want dat was voor mij precies nog de ontbrekende figuur in die opstelling. Ja, ja. Maar ik vraag mij dat ook af of dat dat op het einde misschien toch nog nodig was geweest? Dat we even terug naar dat werk gingen om te kijken: wat is nu het effect van die opstelling op hoe we naar dat weer kijken? We hebben wel een nabespreking gehouden, maar we hebben die aan dat tafeltje gedaan en dat werk op zich.... Dat ging meer over de individuele beleving of de collectieve beleving, maar niet meer echt over dat werk.

J3. [00:22:44] Klopt. Klopt. Klopt ja. Ik denk dat dat wel interessant had kunnen zijn, maar dan had het misschien wel wat lang geworden allemaal. Het zou misschien interessant zijn om dat op een ander moment te doen, als alles is ingezonken. Maar ja, dan moet het ook nog praktisch haalbaar zijn.

Onderzoeker [00:23:03] Ja, ik moet daar eens over nadenken. Dat zo een idee daar waar ik mee speel van ook kunnen dat haalbaar maken. Oké. Heb jij bepaalde drempels ervaren? Of wat heeft jou geholpen in het experiment om bepaalde drempels te overwinnen?

J3. [00:23:30] Uhm ja, ik ervaar dat niet echt als drempels. Ik voel niet alsof ik geblokkeerd zit, maar ik heb bijvoorbeeld ... Ik vind het niet al te gemakkelijk om te zeggen wat er in mij opkomt. Er is meestal de methodiek van het filtertje: even checken of het wel oké is om te zeggen. Maar ik ervaar het niet als een drempel, maar ik weet wel dat dat niet zo vanzelfsprekend is voor mij. En het feit dat jullie heel uitnodigend waren en dat die groep ook heel ... Ja, ik vond het een interessante groep ook. Je voelt je daar wel veilig genoeg om toch zoiets te zeggen. Ook al kon dat raar overkomen dus dat heeft wel geholpen dat het wat vlotter ging.

Onderzoeker [00:24:21] Ja, oké. Jij wou nog iets toevoegen?

J3. [00:24:29] En dan voor de rest misschien.... goh, drempel.... Ja, in die opstelling misschien, maar dat ligt ook misschien een beetje aan het feit dat ik de enige man was daar, dus je voelt ook zo van ja... Je wil zo niet te dichtbij gaan staan of te intimiderend zijn. Dat is wel een drempel... Ja, dat is zeker een drempel geweest.

Onderzoeker [00:24:52] Ja ja. Daar heb je het daarnet ook over gehad, denk ik. Als we het hadden over terughoudendheid of schroom van het dichterbij komen. En dan helpt het wel dat je daar iets over kunt zeggen ook hè. Want dan heb je het niet per se letterlijk uitgevoerd, maar heb je het wel kunnen zeggen. Daar heb ik eigenlijk niet zo bij stilgestaan. Ja, ook dat je dan enige man was. Dat is pas nu dat ik daaraan denk. Ik ben daar dan niet zo heel erg mee bezig geweest. Maar inderdaad, ik kan mij voorstellen dat dat in nabijheid en afstand toch ook wel zeker en vast kan meespelen. Als ik het heb over de betekenis van het werk. Zijn er elementen die jij... We zullen het misschien over dat laatste werk dan hebben he? Zijn er elementen die jij meer ontdekt hebt in dat laatste werk? En welke zijn dan?

J3. [00:25:50] Ja, die muziek. Dat is zo iets dat ik ineens wel kon horen. Dus ik had de instrumenten wel gezien. Ik had alles wel opgemerkt, maar echt zo de muziek horen ofzo, dat was toch anders. En ook ik had een heel interessante shift in perspectief van die vrouw die er niet wou zitten, naar die vrouw wil daar eigenlijk wel zitten. Dus dat vond ik heel interessant. En ook een heel interessant shift van perspectief van zo'n beetje: wat voor een chaos is dat hier?, naar: ah dat ziet er hier gewoon eigenlijk best wel gezellig uit. Dat waren zowat de drie zaken die ik echt anders begon te zien, naarmate we er langer mee bezig waren.

Onderzoeker [00:26:41] Ja, daar was in het begin bij het kijken een soort focus op het dysfunctionele van het gezin, kan ik mij herinneren. En naarmate dat de opstelling vorderde kwam daar eigenlijk een hele grote familiale verbondenheid ofzo, kwam dan ook meer tot zijn recht.

J3. [00:27:01] Ja, klopt.

Onderzoeker [00:27:04] Euh, oké. Want je zegt zo: ja, ik vind het verhaal achter de kunst vaak interessant. Dat is nu eigenlijk niet gecommuniceerd. Dat is alleen maar uit ons gekomen. Maar het is niet dat ik dat ik meer informatie heb gegeven kunsthistorisch. Was dat iets wat je nog zou... Is dan nog belangrijk voor u dan op dat moment om dat toe te voegen?

J3. [00:27:36] Nee, ik vind dat interessant om te doen, maar ik vind dat niet nodig. Ik doe dat op die moment en ik verzin wat ik erbij verzin en of dat klopt of niet, maakt op dat moment zelfs niet echt zoveel uit. Ik vind het gewoon leuk om mij dat in te beelden, hoe dat vroeger ...hoe het anders moet geweest zijn.

Onderzoeker [00:28:00] Ah ja, dus dat vertrekt echt zo vanuit uw verbeelding?

J3. [00:28:03] Ja.

Onderzoeker [00:28:07] Uhm goed. Wat heeft uw lichaam gevoeld dat u informeert? Dit is een zeer ruime vraag. Kun je een voorbeeld geven waarin uw lichaam iets gevoeld heeft dat u informatie gaf over het kunstwerk?

J3. [00:28:25] Ja, dat was heel duidelijk en dat was echt heel goed gekozen voor mij, omdat ik kwam met het woord 'zwiebelig' of zoiets. Ik weet al niet meer wat ik gezegd heb. En dat was echt dat woord... Ik was zelfs niet zeker dat het een woord was. Dat kwam echt gewoon zo, poef, naar boven. En dat kwam echt zo vanuit mijn benen die zo precies zwak, wat als pudding voelden ofzo. En ineens kwam dat woord naar boven. Dat was helemaal niet analytisch. Dat kwam echt van vanonder.

Onderzoeker [00:29:01] Ja, dat heb ik wel gemerkt. Dat vind ik wel interessant, dat je dat zegt, zo, van waar in je lichaam dat dat kwam. En kan je zo nog een voorbeeld geven?

J3. [00:29:12] Ja, dat tweede schilderij, dat zat zowat meer op mijn borstkas en ik voelde zo wel: pfff, amai, ik ben hier klaar om om in actie te schieten ofzo. En ik voelde ook het verschil tussen het eerste en tweede, dat was ook overduidelijk. Dus dat hielp ook. Want ik voelde ineens... Bij het eerste schilderij, had ik puddingbenen, bij wijze van spreken en ik kon dat ook niet laten weggaan. Het is niet dat ik even dacht: ik heb dat en nu stopt dat. Zolang ik naar een schilderij keek, bleef dat een beetje bij mij. En dan stond ik voor dat ander schilderij en ineens was : poef, die benen werkten terug perfect. Die deden exact wat ze moesten doen, die stonden heel stevig op de grond. Ja, dat vond ik heel interessant. Dat was heel duidelijk.

Onderzoeker [00:29:56] Ja dus. Het tweede werk was met die rode....

J3. [00:29:59] Met die rode bal, ja.

Onderzoeker [00:30:02] Ah, oké. Dus dat stopte ook pas als je... Maar dat is wel fascinerend. En heb je dat in de werken bij de oude meesters; het werk bij de kunstenaar met de spiegel en dan de familie die muziek speelt? Heb je dat daar ook... Heb je daar ook iets in uw lichaam gevoeld dat u informatie gaf over het kunstwerk?

J3. [00:30:23] Ja, wat heel interessant is, is dat toch die abstracte kunst dan blijkbaar veel harder die emoties, die gevoelens kan triggeren. Want daar was het overduidelijk. Het was veel duidelijker, heel veel duidelijker. Bij de oude meesters, dat eerste: ik moest de hele tijd lachen, dus dat voelde ik wel. Ik voelde zo de hele tijd mijn wangen naar boven trekken. Maar ik denk misschien omdat die... Daar zit zoveel meer in, dat is zoveel complexer dat je daar niet echt zo een emotie of een gevoel kunt aanwijzen, denk ik. Zodat dat iets minder duidelijk wordt. Of dat je daar iets minder aandacht voor hebt, omdat je op veel meer kan letten. Het is misschien ook meer alledaags. Dus daar had ik niet echt zoiets van: dit is hét, ofzo. Dat kon ik daar niet doen. Er was veel meer aan de hand.

Onderzoeker [00:31:17] Ja, en ik denk ook in dat tweede werk - als ik er even op mag doorgaan - dat als je emoties ziet van een mens op een werk, dan schieten uw spiegeldneuronen ook in actie. En daar stond dus iemand op... Die persoon achter die spiegel was ook wat gutig aan het... Dat was een gutig figuur.

J3. [00:31:41] Ja klopt.

Onderzoeker [00:31:42] Dus ik kan mij voorstellen dat dat dan triggert, dat je dat in uw gezichtsspieren gaat voelen.

J3. [00:31:49] Ja, klopt. Uhm.

Onderzoeker [00:31:51] Omdat je met die menselijke emoties veel meer zit, op zo'n werk.

J3. [00:32:00] Ja, exact.

Onderzoeker [00:32:00] En dan is het ook nog kiezen inderdaad welk figuur dat je er uithaalt. Wat heeft uw lichaam gevoeld bij dat laatste werk? Kan je daar... Toen jij de afwezige moeder representeerde.

J3. [00:32:17] Dus op het eerste stuk van de vraag: Ik denk dat dat wat geshift is van toen ik er eerst naar keek. En inderdaad, ik voelde zelf dat is dysfunctioneel. Dat is zo'n beetje... Ik voelde mij wat lastig zo. Ik wist zo geen blijf en naarmate dat dat naar die gezelligheid evolueerde, werd ik daar ook wel rustiger in en ja, dan voelde dat zowat loslaten ofzo. Dus dat heb ik wel gevoeld. Tijdens die opstelling zelf begon ik vooral te beseffen van: hé maar. Ik zit hier eigenlijk... als die moeder dan, ik zit hier eigenlijk wel graag. Want het was zo'n beetje eerst duidelijk geworden van: ja die zit daar precies tegen haar goesting. Maar eigenlijk ja, voelde ik zo van: die zit daar wel graag, ook al lijkt dat van niet.

Onderzoeker [00:33:03] Ja ja en waar in uw lichaam heb je dat gevoeld?

J3. [00:33:12] Wel ik vind dat heel interessant, maar op het moment dat het over de gevoelens van rust gaat, vind ik het veel moeilijker om ze plaats te geven, dan een gevoel van spanning. Want ja, dat is lijkt zo of uw lichaam dan gewoon normaal is, ofzo.

Onderzoeker [00:33:31] Ja, in een staat van rust.

J3. [00:33:35] Ik denk vooral dat je dan vooral kunt zeggen: de afwezigheid van bepaalde fysieke gewaarwordingen, die dan duidelijk maken aan dat je ok bent.

Onderzoeker [00:33:51] Heb je de methode van dat opstellingswerk als een meerwaarde ervaren?

J3. [00:33:57] Uhm, ja.

Onderzoeker [00:33:59] En kun jij uitleggen waarom dat dat voor u een meerwaarde was?

J3. [00:34:05] Uhm. Dus uit die voorbespreking was al duidelijk dat iedereen een lichtelijk andere kijk had. En je snapte het al. Maar het werd vooral duidelijk in de opstelling. Je voelt het meer. Ja, het is dat je het meer voelt. Of op een andere manier voelt ofzo.

Onderzoeker [00:34:37] Ja, dat is geen eenvoudige vraag hè? Dat is ook het hele mystieke dat er hangt rond opstellingswerk en waarom dat heel vaak in die esoterische wereld zit voor veel mensen. Omdat dat niet zo evident is om uit te leggen wat het juist is.

J3. [00:34:58] Ja, wat doet dat.

Onderzoeker [00:35:06] Hoe heb jij die ruimtes ervaren waar wij de sessies hielden?

J3. [00:35:15] Ehm. De eerste twee werken hingen in dezelfde ruimte, dat was een heel grote hoge hal, met veel licht, met veel beweging. Maar op zich werkt het... Ik voel me niet alsof je in de weg stond van elkaar. Dus dat voelde gewoon heel ruim. Dus wel ok. Dan bij het tweede werk, dat hing zo precies in een doorgang. Er was ook een hand de hele tijd aan het ronddraaien, dus je merkt wel van: oei, de aandacht is wel een pak moeilijker bij het werk te houden. Dan liepen die schoolkinderen er ook rond. Dus dat was wat moeilijker. Het laatste werk was terug weer wat meer zo wat een klein kamertje, een coconnetje ofzo. Dus dat werd dan weer wat intiemer vond ik.

Onderzoeker [00:36:07] En hoe heb je de tijd ervaren die wij besteed hebben aan die sessie?

J3. [00:36:11] Ja, dat leek alsof dat 10 minuten geduurd heeft. Dat vloog voorbij en het is pas met het naar buiten gaan, dat ik besepte; ja dat heeft best wel wat tijd in beslag genomen en het heeft precies ook wat energie gekost, maar dat voel je niet op dat moment. Dat vond ik heel interessant.

Onderzoeker [00:36:33] Ja, dat vind ik ook zo gek. Ik hoorde dat vaak na die experimenten, dat iedereen verschiet van: amai, zijn wij hier zo lang geweest? En dan toch kei moe zijn. Dat vind ik wel heel fascinerend. Dat je eigenlijk aan het vertragen bent en helemaal in die flow zit en die focus. Maar tegelijkertijd raagt het ook veel hè?

J3. [00:37:02] Ja, absoluut.

Onderzoeker [00:37:03] Ik wil mij daar ook nog voor excuseren trouwens, dat daarna die nabespreking nog zo lang heeft geduurd. Dat had ik niet mogen doen.

J3. [00:37:09] Ik heb daar echt geen last van gehad, om eerlijk te zijn. Nee, echt niet. Ik vond dat superinteressant.

Onderzoeker [00:37:20] Ja. Je hebt al gezegd dat je je wel de kunstwerken nog perfect kunt herinneren. Hebben die kunstwerken nog enige betekenis voor u nadien?

J3. [00:37:44] Ja. Goh, betekenis? Ja, ik heb er een verhaal aan geplakt, dus in die zin hebben die zeker een betekenis. Dus dat is een stuk van die ervaring geweest. Het is door die schilderijen, dat ik zowat een inzicht heb ook, in bepaalde dingen. Dat ik dingen gevoeld heb en vooral bij die abstracten. Dus in die zin hebben die betekenis. Ja.

Onderzoeker [00:38:12] Als je zegt: ik heb een inzicht. Is dat dan wat je daarna zei over hoe belangrijk dat dat gevoel is voor jou? Is dat het inzicht? Of is daar nog iets anders?

J3. [00:38:28] Ja, één: hoe universeel dat blijkt te zijn. Dat vind ik super interessant. En twee: hoe dat dat eigenlijk ook niet echt fout kan zijn. En drie: misschien ook hoe dat getriggerd kan worden door vijf lijnen op een wit doek. Of vier, ik weet dat al niet meer? Maar dat dat zomaar getriggerd kan worden, dus dat vind ik heel interessant. Want het systeem is gebouwd om inschattingen te maken om te overleven. En eigenlijk is dit bijna een soort hack op het systeem van: ik teken een paar lijnen dan heb ik u, haha. Ik vind dat wel fascinerend. En in de omgekeerde richting kan dat ook werken. Dus als je rust zoekt, kun je dus ook gewoon bij wijze van spreken een kunstwerk gaan zoeken ernaar kijken en rustig worden dan.

Onderzoeker [00:39:29] Dat is zeker. Ja, ik vind dat wel heel straf dat je dat zegt. Uhm, hoe dat je eigenlijk echt kunst kunt inzetten om uw eigen gevoelens te managen of juist niet of iets op te wekken?.

J3. [00:39:48] Ja. Exact.

Onderzoeker [00:39:49] Interessant? Ja, in iets waar de kunstenaar u ook in wilt vastgrijpen eigenlijk hé.

J3. [00:39:55] Ja, ja ja. Exact.

Onderzoeker [00:40:00] Ja, want dat was eigenlijk mijn volgende vraag van: is uw perspectief op kunst of dat kunstwerk verandert tijdens de sessie? Maar dat heb je eigenlijk wel duidelijk gezegd hè. Tenzij dat je daar ook nog iets wilt aan aanvullen ofzo? Want ja, dat heb ik u wel nog horen zeggen in de nabespreking, van: dat het ook... - doordat de anderen meekijken en hun hun verhaal brengen of hun observatie brengen - dat dat ook iets bijdraagt.

J3. [00:40:40] Ja, ik vond dat een enorme meerwaarde. Het is eigenlijk het stukje dat ik daarstraks zei, dat is dan een beetje feedback ofzo. Want bij mij is er een beetje onzekerheid van: ja ok, dat is het woord dat in mij opkomt, maar ... Dan zit er ergens nog iets van: ja, is dat de bedoeling ofzo? Dan wil je daar zo een beetje een antwoord op en dan voel ik: één: dat iedereen ook een beetje onzeker is als hij zijn woord of haar woord zegt, maar dat het dan uiteindelijk allemaal wel in dezelfde lijn ligt. Dat dat heel universeel wel lijkt te kloppen. En dat is de meerwaarde ervan. Ja.

Onderzoeker [00:41:18] Geeft u dat dan meer vertrouwen in hoe dat je kijkt naar kunst ofzo?

J3. [00:41:24] Ja, ja, ja.

Onderzoeker [00:41:29] één van de dingen die ik een toffe bijvangst zou vinden in mijn onderzoek - maar nu ben ik heel suggestief, dus ik weet niet hoe dat ik dit neutraal moet houden. Maar ik vertel het maar - is hoe mensen gewoon het vertrouwen mogen hebben dat je allemaal iets mag vinden van een kunstwerk of meemaken met een kunstwerk en daar iets over mocht vertellen zonder dat dat door de curator of door de kunstenaar of een museum moet op voorhand meegegeven zijn. En dat daardoor mensen het vertrouwen missen. Want heel veel mensen zeggen: 'ja, ik ken niks van kunst. Weet ik veel'.

J3. [00:42:09] Ik denk dat ik de chance heb gehad dat ik dat gevoel nog niet heb gehad. Maar aan de andere kant, ik heb wel nooit. Ik heb mezelf nooit afgestraft, omdat ik naar iets op een bepaalde manier keek ofzo. Maar ik heb misschien wel nooit niet altijd alles gedeeld met iemand anders ofzo. En dat denk ik dat ik nu misschien sneller zou doen.

Onderzoeker [00:42:37] Ja. Dus voor u zat het nieuwe niet per se in: ik heb meer vertrouwen nodig om iets te mogen vinden van kunst, maar wel om iets uit te drukken naar anderen toe over wat ik ervaar ofzo.

J3. [00:42:50] Ja, ja. Ik ken bijvoorbeeld wel iemand die... mijn mama bijvoorbeeld die zou - maar de grap is dat ik door haar eigenlijk zoveel met kunst ben bezig geweest - maar die kan dat wel heel hard hebben, zo van: ah ja; ik zie het niet enzo. Maar je moet niets zien, weet je wel?

Onderzoeker [00:43:09] Ja, dat is heel herkenbaar.

J3. [00:43:10] Ik zal die volgende keer dat je het doet, eens opsturen.

Onderzoeker [00:43:13] Maar dat is heel herkenbaar, want dat is ook gebeurd tijdens die sessie die wij hadden met de mama's. En we hebben daar een stukje over verteld hé. En ja, dat is echt die generatie die dat heel moeilijk vindt om daar ook maar.... En dat zijn ook de mensen die het liefst met een gids door een museum gaan en alle informatie krijgen, maar liefst niks teruggeven zelf ofzo.

J3. [00:43:38] Ja, ja, ja. Heel herkenbaar. Mijn mama die kan terugkomen en die kan zo zeggen: ah ja, die kunstenaar is dan geboren en die heeft dat gedaan, dat was in die tijd van zijn een leven. Dat is zo van; ah, ja ok. Maar dat zegt niks over de beleving.

Onderzoeker [00:43:52] Hoe vond jij het dan? 'Ja, goed hé zo'.

J3. [00:43:55] 'Ja, dat is wel schoon gemaakt hé; ja'.

Onderzoeker [00:43:59] En dat maakt het ook, denk ik dat haar... - in het geval van mijn mama - dat haar band met bijvoorbeeld abstracte kunst ook veel moeilijker is. Ik denk dat dat een beetje aansluit bij wat jij zegt: wauw, dat doet zoveel met je gevoel, en kunstenaars in in deze tijd willen eigenlijk ook gewoon veel meer... maar ik weet niet of dat dat waar is, wat ik zeg. Maar, nee, ik ga daar niets over zeggen, want ik denk dat ik... Nee, ik weet niet of dat klopt. Maar in ieder geval met die werken van Jef Verheyen denk ik dat het zeker zo was, en met Otto Piene, dat het zeker zo was dat die over een gevoel willen communiceren en niet zozeer met allemaal feiten willen komen over hun werk en leven.

J3. [00:44:51] Nee, nee, nee, zeker niet. En ik denk ook die Oude Meesters ook niet per sé. Die willen iets anders op een doek zetten. Het gaat niet over hen, dat gaat over wat ze zien of wat ze waarnemen, denk ik.

Onderzoeker [00:45:03] Ja, klopt ja.

J3. [00:45:05] Maar het kan wel interessant zijn om die waarneming te kaderen in een tijdsgeschiedenis. Ik vind dat op zich - maar dat is bijna kunsthistorie meer hé - ik vind dat op zich ook wel interessant. Dus het is niet dat ik dat afgedaan vind nu.

Onderzoeker [00:45:18] Maar nee, nee. En dat is ook een beetje mijn zoektocht van: zou ik het er nog bijdoen? Of zou ik het er niet bijdoen? Ja, wat is de meerwaarde daar dan van?

J3. [00:45:30] Ik denk, maar ik weet het niet. Ik kan mij vergissen. Ik beeld mij iets in, maar ik weet niet wat het doel is van je onderzoek. Maar ik vond nu, voor wat ik denk dat nodig was, vond ik dat niet nodig om nog kunsthistorie erachter te hebben. Ik denk dat het nu is... Ik denk dat bereikt is wat je... Voor mij is bereikt, wat ik denk dat je wou bereiken.

Onderzoeker [00:45:58] Ja. Kun je in het kort zeggen wat ik denk dat ik zou willen bereiken?

J3. [00:46:05] Ja, eigenlijk heb ik dat daarjuist al gezegd hé. Dat je meer op dat gevoel moet vertrouwen en meer met uw lichaam kunst moet leren kijken.

Onderzoeker [00:46:18] Ja, oké. Ik ben euforisch aan t nakijken hè? Nog over die groepsdynamiek, ik heb u al wel horen zeggen iets rond veiligheid. Wat droeg bij aan die veiligheid? Voelde jij u vrij en open? Want je hebt wel... Je vond het wel spannend om iets te vertellen over uw eigen gevoel.

J3. [00:48:00] Ik denk iedereen.... de anderen waren heel open zelf. Ik denk: het kan gewoon genoeg zijn dat er één iemand tussen had tussen gezeten die enorm gesloten was en enorm gereserveerd, dan had er kans geweest dat heel de groep dicht was. Daar geloof ik echt in. Als je merkt van iedereen is open. Iedereen geeft hier zich volledig... Ik denk dat dat gevoel van veiligheid is: de anderen geven zich ook bloot. Ja, dus dan kan ik dat ook doen. En als er één iemand zou zijn, of minstens één iemand zou zijn, dat dat niet doe, dan denk ik dat je veel sneller op je rem gaat staan of gaat nadenken: is die mee of kan ik hier wel alles zeggen, ofzo.

Onderzoeker [00:48:44] Gelukkig hebben we dat niet meegemaakt. Oké, ik heb nu een aantal thema's aan bod laten komen. Het lichamenlijk gewaarzijn, dat opstellingswerk, die methode, interactie met de ruimte, de tijdsbeleving, een stukje het perspectief op het op het kunstwerk, groepsdynamiek en veiligheid. Ik heb ook wel horen horen zeggen wat het voor u persoonlijk gebracht heeft; het thema van gevoel waar je mee bezig bent. Wat is voor u het meest belangrijke thema? Als afsluitende vraag.

J3. [00:49:47] Groepsdynamiek komt nu echt eerst naar boven.

Onderzoeker [00:49:54] En waarom was dat voor u het meest belangrijke?

J3. [00:49:59] Omdat, ik vond dat interessant voor mezelf, dat gevoel. Maar het stuk dat dat zo universeel is, dat vond ik zo nét sterker ofzo. Dat lijkt mij een zeer hoopgevende gedachte. Dat het eigenlijk helemaal niet zo... We zijn niet zo geïsoleerd als we soms denken, ofzo. We lijken allemaal meer op elkaar of we zijn meer verbonden met elkaar dan op het eerste zicht lijkt.

Onderzoeker [00:50:38] Mooi. Dat was bijvoorbeeld iets wat ik totaal niet als intentie had dat er zou gebeuren, maar wel heel belangrijk. Oké, is er nog iets dat niet aan bod is gekomen en dat je toch nog kwijt wilt?

J3. [00:50:59] Nee, niks extra's.

Onderzoeker [00:51:04] Ja, ja. Superhard bedankt! Dit is echt zo waardevol voor mij en mij.

J3. [00:51:07] Graag gedaan.

Onderzoeker [00:51:11] Ja. Ja, ik heb dat echt nodig, want ik kan het wel analyseren wat dat we daar allemaal gezegd hebben. Maar wij waren heel erg... Zo'n nabespreking is toch helemaal anders... Dat is veel beter als je dat individueel doet. Dus ik ben blij dat ik wat dingen kon afchecken.